

PÄÄTÄI

1. Päätäi

Päätäi on hiuspohjassa elävä 2-4 mm:n mittainen loinen. Se on väriltään läpikuultavan harmaa. Päätäi imee ravinnokseen verta päänahasta. Juuri imetty veri tummentaa päätäin punertavan ruskeaksi. Täysikasvuinen päätäi elää pari viikkoa ja munii elinaikanaan kymmenittäin munia eli saivareita, jotka se kiinnittää liimamaisella aineella hiusjuureen lähelle päänahkaa. Munat ovat noin millimetrin mittaisia, soikeita vahamaisen läpikuultavia hilsettä muistuttavia nystyjä. Hilseestä munat erottaa siten, että ne ovat kiinni hiuksissa. Munista kuoriutuu uusia päätäitä 5-9 vuorokauden kuluessa. Juuri kuoriutuneet uudet päätäit liikkuvat vähän. Kuoriutumisen jälkeen tyhjä munankuoret jäävät kiinni hiuksiin ja hiusten kasvaessa tulevat paremmin näkyviin. Munan sijainnista voi päätellä, onko kyseessä elävä vai kuollut muna tai tyhjä munankuori. Elävät munat ovat yleensä hyvin lähellä hiuspohjaa. Yli cm:n etäisyydellä hiusten tyvestä olevat munat ovat joko kuolleita tai tyhjiä kuoria.

Päätäi on ihmisen hiuspohjan loinen. Muualta kehon karvoituksesta sitä ei löydy. Päätäi viihtyy niin puhtaissa kuin likaisissa hiuksissa. Ihmiskehon ulkopuolella ilman säännöllistä hiuspohjasta imettyä veriateriaa ja kehon tarjoamaa lämpöä, päätäi kuolee tai menettää tarttumiskykynsä huoneenlämmössä (20 -22 °C) viimeistään kahdessa vuorokaudessa. Tartuntaa ei voi saada koti- eikä villieläimistä.

2. Tartuntatapa

Päätäit tarttuvat hiuspohjasta toiseen välittömässä kosketuksessa, esimerkiksi lasten läheisissä leikeissä. Päätäit saattavat tarttua yhteisessä käytössä olevien kampojen, harjojen, hiusdonitsien ja tekstiilien, kuten pyyheliinojen, tyynyliinojen ja päähineiden välityksellä, jos yhteiskäyttöä on 1-2 vuorokauden kuluessa tain kuoriutumisesta.

Tartunnat ovat useimmiten lasten ongelma. Alkusyksystä ja tammikuussa koulujen ja päivähoiton alkaessa tartuntoja esiintyy kouluissa ja päiväkodeissa.

3. Oireet ja itämisaika

Päätäit aiheuttavat kutinaa. Kutinaan liittyvä raapiminen saattaa rikkoa hiuspohjan ihon ja altistaa sen bakteeritulehduksille. Kutina alkaa noin viikon kuluttua tartunnasta.

4. Tartunnan toteaminen

Tartunta todetaan tarkastelemalla hiuspohjaa ja hiuksia hyvässä valaistuksessa. Tiheäpiikkisellä täikammalla kammataan hiuksia suortuva kerrallaan juuresta latvaan.

Tartunta on saatu, jos

- hiuksista löydetään yksikin elävä tai
- hiuksissa kiinni olevia päätäin munia löydetään hiuksista, joita ei aiemmin ole hoidettu päätäitartunnan vuoksi
- hiuksissa tiukasti kiinni olevia päätäin munia löydetään alle 1 cm:n etäisyydeltä hiuspohjasta sellaisista hiuksista, jotka aiemmin on hoidettu päätäitartunnan vuoksi

Useimmiten munia tai täitä löydetään niskahiuksista, korvien takaa tai otsatukasta. Täikammalla kampaaminen voidaan tehdä kuiviin tai märkiin hiuksiin. Kampoja saa apteekkeista.

Kuivakampaaminen:

Lapsi asetetaan istumaan kumartuneena pöydän päälle kyynärvarsiin nojaten. Hiukset roikkuvat eteenpäin. Pöydälle asetetaan valkoinen paperi. Hiukset selvitetään tavallisella kammalla ja harjalla. Tarkistaminen aloitetaan täikammalla jommaltakummalta sivulta. Hiuksia kammataan täikammalla niskasta otsalle hiusrajaan ja siitä alas suortuvan päähän saakka. Hyvässä

valaistuksessa tutkitaan, onko pöydällä olevan paperin päälle pudonnut päätäitä. Suurennuslasia voi käyttää apuna.

Märkäkampaaminen:

Hiukset kastellaan vedellä ja kuivataan sen jälkeen kevyesti pyyhkeellä. Hiuksiin voidaan laittaa hoitoainetta, joka helpottaa kampaamista. Takut kammataan pois tukevapiikkisellä harjalla tai kammalla. Hiukset kammataan taakse, tehdään jakaus keskelle päälakea. Aloitetaan täikammalla kampaaminen edestä otsalta ja edetään suortuva kerrallaan niskaa kohti. Jokaisen suortuvan kohdalla kampaaminen aloitetaan tyvestä ja edetään päänahkaa pitkin hiusten latvaosiin saakka. Jokaisen tarkastetun suortuvan jälkeen täikampa pyyhkäistään talouspaperiin ja katsotaan hyvässä valaistuksessa, jääkö kampaan tai talouspaperiin päätäitä. Suurennuslasia voi käyttää apuna. Tarkastettu suortuva siirretään olkapään eteen (pitkät hiukset) tai sivuun. Järjestelmällisesti kammaten edetään suortuva kerrallaan, kunnes on kammattu puoli päätä otsasta niskaan. Toinen puoli kammataan samalla tavalla.

5. Hoitotoimenpiteet

Vastuu lapsen hiusten tarkastamisesta ja mahdollisen päätäitartunnan hoitamisesta on lapsen vanhemmilla. Tartunnasta ja hoidosta on tärkeää ilmoittaa lapsen kavereille, päivähoitoon ja kouluun.

Päätäit eivät poistu hiuspohjasta itsestään, vaan niiden häätäminen vaatii aina hoitoa. Aina ennen hoidon aloittamista tehdään huolellinen tarkastus täikammalla.

Kun lapsi saa tartunnan, kaikkien perheenjäsenten hiukset tulee tarkastaa, jonka jälkeen hoito tehdään vain niille, jotka ovat tartunnan saaneet. Ne, joilla tartuntaa ei todeta, jatkavat täikammalla kampaamista 1-2 vrk:n välein seuraavien 2-3 viikon ajan. Tällä toimenpiteellä varmistetaan tyhjiä munankuorien poistaminen ja uusien tartuntojen toteaminen.

Jos useammalla perheenjäsenellä todetaan tartunta, **hoito tehdään kaikille samanaikaisesti saman päivän aikana.**

Päätäiden häätöhoito käsittää kaksi hoitokäsittelyä 7 vrk:n välein. Hoitokäsittelykertojen välisenä aikana täikampaamista jatketaan 2-3 vrk:n välein. Toisella hoitokäsittelyllä myös vastakuoriutuneet nuoruusmuodot saadaan häädettyä.

Hoitokäsittelyn jälkeen saattaa kampaamisesta huolimatta löytyä muniä, mikä ei välttämättä ole merkki hoidon epäonnistumisesta. Kuolleet saivareet eli munat pysyvät hiuksissa vielä jonkin aikaa. Elävien täiden löytyminen on merkki epäonnistuneesta hoidosta tai uudesta tartunnasta.

Huolellinen häätöhoito apteekista saatavilla valmisteilla ja täikammalla kampaaminen ovat hoidon keskeiset toimenpiteet.

Tutustu huolellisesti apteekista ilman reseptiä saataviin päätäiden hoitovalmisteisiin. Päätäitartunnan yhteydessä lapsille ei suositella enempää kuin kaksi hoitokertaa lääkkeellisillä valmisteilla (yksi hoitokerta = 2 käsittelyä). Ongelman jatkuessa hoitoa voi jatkaa lääkkeettömillä valmisteilla.

6. Muut toimenpiteet

Tarvetta ylenmääräiseen siivoukseen ja ympäristön kohdistuviin toimenpiteisiin ei ole. Tärkeintä on huolehtia hiusten kanssa kosketuksissa olevien materiaalien puhdistamisesta ja puhtaudesta. Hiusten kuivamiseen käytetyissä pyyheliinoissa, tynnyliinoissa, harjoissa, kammoissa, päähineissä saattaa olla päätäitä. Kyseiset materiaalit poistetaan käytöstä kahden vuorokauden ajaksi tai ne puhdistetaan käytön jälkeen päivittäin. Harjat, kammat, täikammat, hiussoljet ym. puhdistetaan upottamalla ne kuumaan veteen (+ 60 °C) 30 sekunnin ajaksi. Käsittelyajaksi kiehuva vedessä riittää 10 sekuntia. Hoidon jälkeen vaihdetaan puhtaat liinavaatteet ja pyyhkeet. Käytöstä poistetut pestään normaalilla konepesuohjelmalla (+ 40 °C).

Tutkimusten mukaan pakastinkylmyys (noin -20°C) ja kuiva kuumuus (+ 80°C) tuhoavat päätäit parissa tunnissa. On myös osoitettu, että vuodevaatteista, patjoista, asusteista, lasten leluista, huonekaluista, verhoista, lattioilta tai muilta

kodin pinnoilta ei löydy tarttumiskykyisiä päätäitä. Ihmiskehon ulkopuolella päätäit kuolevat sisätiloissa 1 - 2 vuorokauden sisällä.

7. Päiväkoti- ja koulutartunnat

Mikäli päiväkodissa todetaan yksikin päätäitartunta, henkilökunnan velvollisuus on informoida ensisijaisesti sen hoitoryhmän lasten vanhempia, johon tartunnan saanut lapsi kuuluu. Jos ongelma jatkuu, tartunnoista tiedotetaan kaikkien päiväkotiryhmien lasten vanhemmille.

Mikäli koululaisen hiuksista löytyy päätäitä, kouluterveydenhoitaja informoi asiasta sen luokan oppilaiden vanhempia, jonka oppilaalta tartunta on todettu. Tämän jälkeen kotona aloitetaan hiusten tarkastuskampaamiset.

Päiväkodeissa ja kouluissa tehtäviin joukkotarkastuksiin ei yleensä ole tarvetta, koska tarkastukset muuttuvat summittaisiksi ja osa tartunnoista jää toteamatta.

Jos täiden olemassaolosta ei saada varmuutta tai täitarkastuskampaaminen ei kotona onnistu, koko päiväkotiryhmän tai koululuokan lasten hiukset käsitellään häättöhoitovalmisteilla mahdollisimman samanaikaisesti kotona. Tällöin myös perheenjäsenet tarvitsevat hoidon. Hoitoajankohdasta sovitaan vanhempien kanssa.

8. Poissaolo päivähoidosta ja koulusta

Lapsi voi palata päivähoitoon tai kouluun hoitajaksoon kuuluvaa ensimmäistä käsittelykertaa seuraavana päivänä.

Päätäitartunnat eivät anna aiheutta lapsen eristämiseksi päivähoidosta tai koulusta eikä lasta tarvitse lähettää kotiin kesken päivän. Päiväkotia tai koulua ei tarvitse sulkea epidemiatilanteissa.

9. Päätäitartuntojen ehkäiseminen

Päätäitartunnat ovat yleisiä kaikkialla, missä lapsiryhmiä on, päiväkodeissa, kouluissa, harrastuksissa. Päätäitartunnat eivät ole seuraus puutteellisesta hygieniasta.

Tartuntojen ehkäisemiseksi ryhmissä olevien lasten pitkät hiukset on hyvä pitää kiinni ja hiuksia on syytä tarkastaa säännöllisin väliajoin, varsinkin tartuntojen huippukausina syksyllä ja tammikuussa ja käyttää vain omia henkilökohtaisia pähineitä ja hiustarvikkeita.